

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 24 K, pol leta 12 K in za četrta leta 6 K. — Naročnina izven Jugoslavije 32 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo, če obsegajo 4 strani 40 vin, na 8 straneh 60 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije. Za inserate se plačuje od enostopne petivrstice za enkrat K 1.80. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 50 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Gospodar in gospodinja — vlada in parlament.

Največje zlo za vsako kmetško hišo je nespornost med gospodarjem in gospodinjjo. Ako vlečeta v hiši gospodar in gospodinja vsak na svojo stran, bo začela hiša slabeti in propadati.

Isto razmerje kot v kmetški hiši med gospodarjem in gospodinjjo imamo tudi v vsaki državi med vlado in parlamentom. Ako sta si vlada in državna zbornica v laseh, trpi in hira tudi državno gospodarstvo. Vlada brez parlamenta je velika kmetška hiša brez umne gospodinje.

Kaj da je parlament-gospodinja za državo, lahko vidimo na rajni Avstriji. Državni zbor bi naj bil za vsako vlado izraz ljudske volje, tvoril bi naj nadzorstvo nad vladnim početjem in vladnim gospodarstvom.

Kako je bilo z Avstrijo, ko so ob izbruhu svetovne vojne zavladali sam stari cesar Franc Jožef in njegovi ministri, smo itak videli, doživeli in pretrpeli sami. Francov naslednik Karol je poklical, da bi podprl državne vogle, gospodinjjo-parlament, a ta njegova ženitev z državnim zborom je bila hvala Bogu — prepozna.

Združili smo se Srbi, Hrvati in Slovenci v skupno, da, lahko rečemo — kmetško hišo Jugoslavije. Dokler sta delovala skupno in sporazumno prva Protičeva vlada in Narodno predstavništvo, je bil opaziti dan na dan napredek v našem državnem oziru. Vseh življenjskih potrebščin je bilo za silo, draginja ni bila tako neznosna in niti davki tako veliki. Za Protičevo vlado skupnega dela med ministri in državnim zborom so zagospodovali Jugoslaviji demokrati (liberalci) in socialisti. V hiši kmetške države-Jugoslavije prišlo je do razdora med gospodarjem in gospodinjjo — med vlado in Narodnim predstavništvom. Ta spor je bil tako hud, da je prišlo do medsebojne ločitve. Gospodar-vlada je odgodila gospodinjjo-Narodno predstavništvo. Demokratično-socialistični ministri so zavladali v kmetški hiši Jugoslavije sami brez gos-

podinje-parlamenta, brez narodnega nadzorstva, brez ljudske volje in glasu. Ta gospodarska samodržnost demokratov in socialistov je trajala celih sedem mesecev.

Kam je dovedlo to samooblastno gospodarstvo brez gospodinjje-parlamenta, vidimo in občutimo danes, ko nam primanjkuje na vseh koncih in krajih najpotrebnejšega, ko imamo samo draginjo in davek na davek. Demokrati in socialisti, ti slabi gospodarji v kmetški hiši Jugoslavije, so vladali brez gospodinjjskega sodelovanja parlamenta tako dolgo, dokler se niso začeli majati jugoslovanski stebri naše mlade države prav resno. Demokratično-socialistični ministri so gledali le zase in svoji dve stranki, državna korist in narodna zadovoljnost ter ljudski dobrobit so jim pa bili deveta briga.

Sam regent Aleksander je spoznal in uvidel potrebo gospodinjje-parlamenta v hiši Jugoslavije. Poveril je vlado zopet Protiču. Protič je sestavil sedanjo vlado, ki ne mara vladati sama, ampak skupno s sodelovanjem in pod narodnim nadzorstvom državne gospodinjje-parlamenta. Iz vlade pognani demokrati in socialisti so sicer skušali onemogočiti zvezo vlade z državnim zborom s tem, da so nastopili proti sedajni vladi, se odrekli glasovanju v parlamentu, pa vse to njihove spletke in hujškarije so se jim izjalovile že kot pri prvi seji Narodnega predstavništva pod novo vlado. Sedanja vlada nima za seboj samo večine poslancev, ampak tudi takozvani kvorum (zadostno število za sklepčnost Narodnega predstavništva). Torej v kmetški hiši naše Jugoslavije vidimo zopet zakonsko vez med gospodarjem in gospodinjjo — med Protičevo vlado in Narodnim predstavništvom. Sicer ta vez ne bo dolga, ker namen in cilj nove vlade je, rešiti najnujnejše posle naše zunanje in notranje politike, razpisati volitve in dati našemu trobratskemu narodu priliko, da se pri prosti izvedenih volitvah sam izreče, komu da bo zaupal vodstvo in gospodarstvo naše

Jugoslavije za prihodnost. S tem, da bo delovala Protičeva vlada skupno s parlamentom, bo izvedela potem parlamentarnih zastopnikov ljudske težnje, postavila vsaj deloma, kar so zagrešili demokrati in socialisti nad kmetiskim stanom. Seve demokratično-socialistični poslanci bodo stavkali sedaj, pa to nas ne sme plašiti, saj demokrati in socialisti niso zastopniki jugoslovanskega kmeta, ki je glavni steber naše države, ampak uradništva in mestnega delavstva, ki sta dva največja sovražnika in izsesevalca kmetškega stanu. V sedanji Protičevi vladi so v ministrstvu in v parlamentu glavni zastopniki jugoslovanskega kmetškega stanu, to je srbska kmetška stranka radikalci in Jugoslovanski klub, v katerem so odposlanci naše Kmetške zveze, ki je odkazala prvemu jugoslovanskemu kmetu mesto poljedelskega ministra.

Kratko in malo: v kmetško državni hiši Jugoslavije imamo pod Protičevo vlado zopet upostavljeno vez med gospodarjem in gospodinjjo — med vlado in državnimi poslanci. V sedanji vladi in v Narodnem predstavništvu so združeni glavni odposlanci in zastopniki kmetških strank. Od nove vlade, ki ima svoje glavno oporo v kmetških strankah, lahko pričakujemo tudi naš kmet olajšanje od demokratov in socialistov, mu naloženega jarma, razumevanje kmetških teženj in boljše, res kmetško moč in prihodnost.

Naša stranka za potrebe ljudstva.

Slov. Kmetška Zveza, oziroma Slov. Ljudska Stranka, je bila pred in med vojno v naših krajih edina največja in najboljša zaščitnica našega kmetkega in delavskega ljudstva. Nemci, Stajerčijanci, liberalci in socialisti so na vse mogoče načine izžemali slovenski rod. Ni bilo v teh težkih časih ne Samostojne, ne demokratov in ne drugih, ki se zdaj tako širokoustijo in pehajo za „blagor kmeta.“ Naša

LISTEK.

Thalerhofski mučeniki.

(Govor češkega poslanca Stryberna v avstrijskem parlamentu).

Konec. Strašno je bilo gledati tega mučenika, čigar telo je bilo ena sama gnila rana, iz katere je golazen dobivala hrano in se strahovito množila. Toda bil je brez moči zoper vse te muke, ker je bil vklejen na rokah. Tako je počasi umiral v pričo svojih, ga obžalujočih sotrpinov, dokler se ga slednjič ni usmilil vojak 27. pešpolka ter mu s puškinim kopitom — zdrobil lobanjo.

Divjanje cesarja Nerona zoper kristjane je bilo še človeško v primeri z živinskim zverinstvom 20. stoletja.

V Talerhofu je vse te transporte sprejemalo vojaštvo 27. graškega polka pod komando stotnika Haschingerja.

To je bil mož brez srca. Izrazil se je enkrat, češ, da je večna škoda, take izdajalske pse voziti z vlakom v Talerhof. Ko bi bilo po njegovem, dal bi jih vse postaviti pred strojno puško in postreliti.

Njegovi vojaki so se seveda obnašali kakor oni. Že priletnega duhovnika B. iz H. so takoj, ko je stopil iz vlaka, pretepli do krvi in ga še, ko je ležal na tleh, suvali z nogami. Ravnotako se je godilo sodnijskemu nadsvetniku iz K. in mnogim drugim.

Posebno mučna je bila smrt 50letnega uradnika M. C. iz Lvova. Bil je sicer zelo močan, a že med vožnjo je moral nesrečnož strašno trpeti, še slabše se mu je godilo v Talerhofu. Celo telo je bilo polno gnilih ran in pokritih od neštevilnih uši, dokler ga ni slednjič smrt rešila strahovitih muk.

Omenim pa pri teh stotinah in stotinah zverinskih mučenih in umorjenih namenoma le osebe iz boljših krogov. Zato pa naj nihče ne misli, da se je ubogim kmetom in rokodelcem v Bukovini in Galiciji go-

dilo boljše, kakor v Talerhofu poklanim. Do jutri bi lahko nadaljeval in opisoval vse te strahote in zverinstva.

Hočem vam pa sedaj opisati življenje v Talerhofu, tem človeškem peklu samem. Število interniranih je bilo različno, dokler ni naraslo na 5000. Bili so možje, ženske, fanti, dekleta, otroci.

Stražnikov edini namen je bil, te nesrečne in nedolžne žrtve, zoper katere oblasti niso mogle najti nič obtežilnega, mučiti in moriti.

Kot krvnik je deloval znani stotnik Haschinger in pozneje oberst Stadler ter od njega komandirano in nahujskano moštvo. Ni skoro minil dan, da ne bi tega ali onega ubogih internirancev poslali na — oni svet.

Prve dni po prihodu so morali prenočevati pod milim nebom. Na malem prostoru so bili zabiti štiri koli in nihče ni smel zapustiti pod smrtno kaznijo tega ozkega prostora. Spali so skupaj možje, žene, dekleta, fantje in otroci. Bile so že jesenske, hladne noči, vsi pa so imeli le letno obleko, nihče perila za preobleči. Le malokdo je imel seboj kako odejo. Svojo potrebo so morali opraviti tam, kjer so spali.

Tu in tam je bil kateri tako predrzen, da je ponoči šel izven določenega prostora opraviti svojo potrebo, a je plačal korajžo s smrtjo. Tri dni niso dobili ne hrane in ne vode. Ponoči so šli stražniki med speče in jih suvali z nogami in puškinimi kopiti.

Komur je bilo življenje ljubo, se ni smel niti gneti. Selo štiri dni so jih spravili v hangar (baraka za aeroplan). Spali so morali zopet na samih tleh. Se le peti dan so dobili slame, ki je bila pa tako mokra, da se je kmalu v njej zaredila vsakovrstna golazen.

V edini hangar so stlačili do 5000 teh revežev brez razlike na spol in zaklenili vrata. Ko so se spravljali spat, se je izkazalo, da je prostor veliko premajhen za vso množico. Leže sploh ni mogel spati nihče, ampak samo sede, in zato so se uredili tako, da je ena skupina naslonila svoje glave na kolena druge in tako po vrsti.

Perila ni mogel menjati nihče, ker ga nobeden ni imel. Denarja tudi niso imeli, ker so jim ga večinoma pobrali in tako so morali hoditi reveži cele mesece v istem perilu, isti obleki. Ne smemo se čuditi, če so kar mrgoleli uši.

Dne 15. 9. 1914 je prevzel komando črez tabor oberst Stadler. Obnovil je povelje, da se ima pobiti vsak, kdor se ne bi pokoril straži, brez usmiljenja. In stražniki so se seveda le prenatanko držali tega povelja. Klali so in morili uboge reveže ob vsaki priliki.

Dne 20. 9. ob 1. uri popoldan postavili so se interniranci v vrste, da bi šli na sprehod. Posebno pozornost je vzbujal v prvih vrstah močan, okoli 20 let stari fant K. Z. Stražnik je dražil ljudi in kričal: „Danes še moram enega ubiti, in če bi bil zato tudi obošen.“ Nekoliko nato je zavpil: „Nazaj!“ V istem trenutku je skočil na onega mladeniča in ga prebodel z bajonetom. Kot pričajo imenujem duhovnika J. K.

Nahujskano vojaštvo je morilo uboge žrtve kar za zabavo. Takih umorov bi mogel naštet celo vrsto. Posebno se je odlikoval po svojem zverinstvu narednik Piler, prava zver v človeški podobi, čigar roke so omadeževane s krvjo nešteto nedolžnih žrtv.

Svojo potrebo so morali reveži opravljati v skupinah 10 do 20 oseb brez razlike na spol, na posebnem prostoru, v spremstvu straže in — natanko na vojaško povelje. Na povelje so morali vsi sesti, na povelje vstati. Rusin dr. N. se je nekoč nekoliko zakasnil in že ga je stražnik zabodel v stegno in mu prizadrl več centimetrov globoko rano.

Neki mlad 20 letni fant se je pripognil, da bi pobral cigareto, ki jo je zavrgel neki častnik. Pri priči ga je vojak stražnik zabodel. Da, ko je že ležal na tleh, ga je zabadla nemška zverina kazor v zalavo z bajonetom po telesu.

Oberst Stadler je naletel slučajno na tega mrtvca ter po navadnem poročilu vojaka, zakaj da ga je ubil, rekel: „Prav tako! Dol z ruskimi svinjami! Kdor ne uboga, naj pogine!“